

Особливістю пропонованого навчального посібника є те, що він спрямований на засвоєння банківського права та забезпечення необхідної компетентності як майбутніх юристів, так і правознавців — працівників банківських та кредитних установ. Кваліфікованому банківському юристу притаманні якості професійно підготовленого працівника, який завдяки своїм знанням може задовольнити найвибагливіших клієнтів банку, складні потреби керівного персоналу і банківських службовців.

Сучасний банківський юрист — це людина високого рівня власної відповідальності, всебічної професійної кваліфікації. Адже, володіючи широким діапазоном знань, він надає як персоналу банку, так і його клієнтам кваліфіковані юридичні послуги щодо широкого кола питань банківської справи, виступає консультантом керівного банківського персоналу, бере участь у прийнятті ним рішень. Завдання банківського юриста на цьому рівні — широкі. Банківський юрист діє, будучи об'єднаний з усім банківським колективом, керівництвом банку задля спільної мети — досягнення успіху банком. Подібно невидимому штурману він має забезпечити великому кораблю — колективу банку неухильне просування в законодавчому просторі, без юридичних штурмів, без «дев'ятого валу» до мети. Банківський юрист є радником, дає консультації з правових питань, обізнаний із усім асортиментом пропонованих клієнтам банківських послуг, йому відомо, де саме виникають ризики, і він може оцінити їх з правового погляду, щоб уникнути «підводних рифів і мілини».

Запропонувавши цей посібник з банківського права України, авторський колектив, до якого ввійшли відомі банківські юристи-практики, намагався максимально наблизити складний юридичний матеріал до сприйняття його читачем як навчальної дисципліни нормативного курсу, що має самостійний предмет правового регулювання законодавством України.

Визначальним для банківського права як комплексної правової галузі є нормативне визначення у Конституції України єдиних для всіх галузей права понять та правового режиму функціонування банківських та кредитних інститутів на чолі з центральним банком держави — Національним банком України. Конституційні засади банківського права не тільки свідчать про його зв'язок з конституційним правом, а й дають змогу з позицій системності розглядати всі складові структури банківського права, виділити

інститути і правовідносини, які традиційно належали до фінансового, адміністративного, цивільного та інших галузей права.

Що нового прискіпливий читач може почерпнути з цього навчального посібника? Насамперед новим є сам підхід до банківського права як науки, що ґрунтується на методі порівняльного, системного і галузево-функціонального вивчення комплексу правовідносин, притаманних функціонуванню банківсько-кредитної системи в Україні. Вона складається з різних банківських установ; функціонує самостійно, без втручання центральних та місцевих органів державної виконавчої влади.

З матеріалів нового посібника читач дізнається про правове становище суб'єктів банківського права, які діють в умовах трансформації економіки, ознайомиться з правовою основою створення нових фінансових структур, що перетворюються на важливий засіб ефективного господарювання, грошово-кредитного забезпечення руху валового національного продукту. Що стосується грошового обігу і платежів, то немає жодного великого банку, який би не займався встановленням фінансових зв'язків та діловим партнерством на внутрішньому та міжнародному ринках. Обсяг компетенції та кредитно-фінансова спроможність банківських та фінансово-кредитних установ в Україні встановлюється як законодавством, так і підзаконними актами, зокрема нормативно-правовими актами Національного банку України. При цьому предметом правового регулювання стає або власна діяльність банків, або діяльність їх клієнтів. Банківському юристу важливо засвоїти цю сферу знань і бути обізнаним з широкою нормативною базою банківської діяльності. Як же цього можна досягти?

У навчальному посібнику враховано необхідність ґрунтовно ознайомити читача з чинними правовими нормами, якими регулюються банківські послуги, що обумовлено видозміненням функцій сучасних кредитних установ, коли банки працюють з великою кількістю невеликих вкладів і видають вагомі кредити, здійснюють трансформацію ризиків.

Навчальний посібник допоможе банківському юристу ґрунтовно поповнити запас фахових знань, необхідних у практичній діяльності для здійснення банками різних форм власності своїх функцій щодо обслуговування ринку. Для цього авторський колектив роз'яснює проблеми сучасної системи регулювання банківської справи, новітні зміни у цій галузі. Ця система в Україні складається, починаючи з часу створення її як незалежної держави, яка одним із перших своїх законів прийняла Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 20 березня 1991 р., створила юридичні гарантії досягнення банками мети їх комерційної політики шляхом забезпечення ліквідності,

довіри до банківської установи, надійного банківського нагляду.

Навчальний посібник ставить за мету досягти зрозумілості складних категорій, наочності й доступності викладення матеріалу у поєднанні з ґрунтовністю аналізу. Для тих, хто готував цей навчальний посібник, було важливим якнайповніше передати характер тенденцій у нормотворчій діяльності та правозастосуванні в банківській сфері. Таким чином, саме викладення теорії банківського законодавства спрямовано на мислячого читача, який прагне збагатити свої знання сучасними теорією та практикою правового регулювання у банківській сфері.

Далі цікавим є те, що підготовка банківського юриста передбачає засвоєння в процесі навчання як загальних засад, так і особливих інституцій банківського законодавства, оскільки це стосується активних функцій регулювання державою банківської діяльності. Криза багатьох українських банків, які знехтували зоною ризику, була обумовлена грубими порушеннями в управлінні балансами, ризиками (ліквідності, кредитним, процентним, валютним, фондовим та іншими). Українським банківським законодавством встановлено ряд обов'язкових нормативів, систему бухгалтерського обліку та банківську статистику, що є обов'язковими стандартами функціонування будь-якого банку або фінансово-кредитної установи. Ці аспекти банківського права набувають чим далі важливішого значення, і тому в пропонованому навчальному посібнику на них звертається особлива увага фахівців, які цікавляться новітніми тенденціями в застосуванні банківського права.

Безперечно, правове регулювання банківської діяльності — дуже різноманітне, і охопити в навчальному посібнику ґрунтовним аналізом усі інституції і норми банківського права неможливо. Такого завдання автори й не ставили перед собою, вони визначили за мету — викласти концепцію і структуру банківського права як комплексної галузі і правової дисципліни, яка складається із Загальної та Особливої частин. Тому окремі напрями банківської діяльності залишаються поза змістом посібника до того часу, поки правове регулювання їх досягне законодавчого рівня, що буде враховано авторами у наступних виданнях.

Банківське право в умовах України як самостійної держави — нова навчальна дисципліна, і тому воно закономірно викликає підвищений інтерес широкого кола спеціалістів та всіх, хто обрав для себе фах банківського юриста. Автори навчального посібника сподіваються, що їх праця збагатить індивідуальний потенціал, творчі можливості кожного, хто поділяє спільні погляди на банківське право, яке покликане сприяти процвітанню кожного банку і всієї банківської та кредитної системи на благо

суспільства.

Перспективи банківської системи в Україні пов'язані з законо-творчою діяльністю і грошово-кредитною політикою Національного банку України, який Конституцією України вперше наділено правом законодавчої ініціативи. Конституційний статус Національного банку як органу держави знайшов своє втілення у повноцінному Законі України «Про Національний банк України», який через п'ять років на-полегливої законотворчої роботи був прийнятий Верховною Радою України 20 травня 1999 року. Активну участь у його розробці брали автори навчального посібника. Завдяки двом архітекторам банківської системи — В. Гетьману і В. Ющенку — Україна отримала класичний конституційно-правовий акт діяльності Національного банку, який не-залежно забезпечує мету, визначену політичною владою, і відповідає за стабільність національних грошей. Розвиток банківської системи на конституційних засадах відкриває реальні можливості створення прав-ових умов становлення і розвитку банківського права як самостійної галузі.

Авторів навчального посібника об'єднувала спільна мета — підго-тувати з позицій сучасної юридичної науки універсальну за актуаль-ністю теорію банківського права, яка б була корисною студентам та практикам-юристам. Нові знання завжди відкривають нові горизонти в банківській діяльності. А той, хто власну волю збагачує духом і знан-нями, здатен бути першим і досягти успіху.

Людство вступило в третє тисячоліття — в добрий час до вершини знань!

А. О. Селіванов,

заслужений юрист України,

доктор юридичних наук, професор

